

УДК 323.21
С 50

Рекомендовано до друку
Вченою радою Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України
(протокол № 4 від 26 березня 2019 р.)

Рецензенти:

В. Ф. Смолянюк – доктор політичних наук, професор
О. В. Новакова – доктор політичних наук, професор
Є. В. Перегуда – доктор політичних наук, професор

С 50 **Смірнова В. О. Політична воля як чинник державотворчої діяльності: об'єктивні та суб'єктивні детермінанти.** Київ: Логос, 2019. 384 с.
ISBN 978-617-7446-84-1

Досліджено основні параметри теоретичного осмислення феномена й поняття «політична воля». Висвітлюється еволюція вчення про політичну волю в історії світової і української суспільно-політичної думки. Визначено методологію і основні параметри практичного втілення політичної волі, з'ясовано можливості й межі її застосування в державотворчій діяльності.

Систематизовано досвід застосування владно-вольових засобів у діяльності політичних лідерів другої половини ХХ – початку ХХІ століть. З'ясовано об'єктивні передумови і суб'єктивні прояви політичного волюнтаризму. Осмислено еволюцію путінського режиму від політичної волі до узурпації влади.

Розглянуто роль політичної волі як модернізаційного ресурсу влади і запоруки успіху політичних реформ та показано значення непопулярних рішень у процесі втілення політичної волі державного діяча. Виявлено проблеми і парадокси владно-вольових проявів у процесі демократизації українського суспільства.

Для науковців, викладачів і студентів вищих закладів освіти, політиків, державних службовців та всіх, хто цікавиться проблемами державотворення.

ISBN 978978-617-7446-84-1

© Смірнова В. О., 2019

Зміст

ВСТУП	5
Розділ 1. ПОЛІТИЧНА ВОЛЯ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	11
1.1. Феномен і поняття політичної волі: основні наукові підходи.	11
1.2. Еволюція вчення про волю в історії світової суспільно-політичної думки	33
1.3. Концепт політичної волі в українській політичній думці.	66
1.4. Методологічні аспекти теоретичного осмислення і практичного втілення політичної волі	85
Розділ 2. ПОЛІТИЧНА ВОЛЯ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ДЕРЖАВОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	113
2.1. Можливості й межі застосування політичної волі в державотворчій діяльності	113
2.2. Мотиваційні чинники вирішення політичних проблем вольовими зусиллями	144
2.3. Особистісна детермінація залучення можливостей і переваг політичної волі	170

Розділ 3. ОСМИСЛЕННЯ ДОСВІДУ ЗАСТОСУВАННЯ ВЛАДНО-ВОЛЬОВИХ ЗАСОБІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ЛІДЕРІВ	197
3.1. Вольові аспекти здійснення влади політичними лідерами другої половини ХХ – початку ХХІ століття	197
3.2. Об'єктивні передумови і суб'єктивні прояви політичного волюнтаризму	217
3.3. Еволюція путінського режиму: від політичної волі до узурпації влади	237
Розділ 4. ПОЛІТИЧНА ВОЛЯ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОДЕРНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	259
4.1. Політична воля як модернізаційний ресурс влади і запорука успіху політичних реформ.	259
4.2. Непопулярні рішення як втілення політичної волі державного діяча	279
4.3. Проблеми і парадокси владно-вольових проявів у процесі демократизації українського суспільства	304
ВИСНОВКИ	338
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	347

Вступ

Проблематика, пов'язана з дослідженням феномена політичної волі, досить неоднозначна. Адже остання може розглядатися і як універсальна наукова категорія, зміст котрої вивчається у межах філософії, психології, політології, соціології та інших соціогуманітарних наук, і як прикладне поняття, що характеризує особливості функціонування політичної та державної влади у тій чи іншій країні. Важливою ознакою змістовного наповнення поняття «політична воля» є здатність останньої інтенсифікувати якісні політичні перетворення.

Особливої актуальності питання співвіднесення вольових зусиль із політичним реформуванням набуває на сучасному етапі розвитку української державності. За умов, коли Україна постала перед нагальною необхідністю здійснення ефективних суспільних перетворень, важливого значення набувають теоретичні напрацювання українських дослідників, які цілком виправдано звертаються до міжнародного досвіду та вітчизняної суспільно-політичної практики. Йдеться насамперед про зразки активної участі громадян у державотворчих процесах, коли політична воля виступає індикатором їх осмислення громадою та відображає готовність соціуму до ініціювання кардинальних змін. Водночас надзвичайно важливе ініціювання реформаторського імпульсу «згори», який можливий лише завдяки політичній волі правлячого класу, усвідомленню ним необхідності таких змін. З огляду на це політична воля може стати впливовим чинником успішного здійснення управлінської функції держави, запорукою ефективного забезпечення модернізації суспільства.